

„Być ojcem”

Potrzeba bycia rodzicem jest naturalną potrzebą człowieka, jednak nie u wszystkich kształtuje się w taki sam sposób. Wiele osób, także kobiet, nigdy nie decyduje się na potomstwo z różnych powodów. Czasami to wybór życiowy wynikający z własnych przemyśleń, chęć realizowania się w inny sposób, czasami decyzja związana z własnymi trudnymi doświadczeniami z dzieciństwa. O ile u kobiet potrzeba bycia matką pojawia się często jeszcze zanim w ich życiu pojawi się partner, u mężczyzny potrzeba bycia ojcem zwykle dojrzewa wraz z rozwojem więzi z wybraną kobietą. Oczywiście bywają mężczyźni, którzy wcześniej wiedzą, że chcą założyć rodzinę i szukają odpowiedniej osoby, aby stworzyć związek. Bywa i tak, że dopiero pojawienie się dziecka uruchamia w mężczyźnie kompetencje niezbędne do bycia rodzicem. Nie oznacza to oczywiście, że kobiety powinny stawiać partnerów przed faktem dokonanym – posiadanie potomstwa to jedna z najważniejszych kwestii, jakie powinna omówić para, zanim zdecyduje się na związek.

Ojcostwo zmienia mężczyznę, o ile jest on dojrzały do tego, by przyjąć na siebie nową rolę. Wydaje się, że właśnie dojrzałość jest tu kluczowa. Mężczyźni, który sam nie jest pewien swych celów życiowych będzie trudniej wziąć odpowiedzialność nie tylko za siebie, ale i za rodzinę, którą się tworzy wraz z pojawieniem się dziecka. Dziecko zmienia hierarchię celów. Bycie rodzicem często wymaga rezygnacji, modyfikacji lub odłożenia w czasie własnych planów i pragnień. Dojrzały człowiek potraktuje ten fakt jako indywidualny wybór tego co ważniejsze w danym momencie życiowym, niedojrzały może to traktować jak krzywdę, ograniczenie własnego rozwoju.

Rola ojca w dzisiejszych czasach uległa znaczącym zmianom. O ile dawniej sprowadzała się głównie do zabezpieczenia materialnego bytu rodzinie i podejmowania decyzji w sprawach najważniejszych (jak edukacja dziecka czy wymierzaniu kar za przewinienia), obecnie ojcowie są zachęcani do znacznie aktywniejszego uczestniczenia w wychowaniu. Istnieje rodzaj obligacji społecznej, aby od początku uczestniczyć w życiu dziecka, co z jednej strony może ułatwiać mężczyznom przygotowanie do nowej roli, z drugiej jednak może budzić lęk przed wymaganiami, którym ma sprostać. U kobiety więź z dzieckiem kształtuje się już w czasie ciąży, a te doświadczenia są udziałem mężczyzny jedynie w ograniczonym zakresie. Od kobiety zależy, na ile będzie chciała i potrafiła dzielić się nimi z partnerem. Oczekiwanie na pierwsze dziecko jest dobrym momentem, aby przyszli rodzice wspólnie zdobywali wiedzę na temat opieki nad dzieckiem, jego potrzeb,

prawidłowości rozwojowych. W obecnych czasach dostęp do odpowiednich materiałów jest łatwy, cenne mogą być także rozmowy z bardziej doświadczonymi osobami lub specjalistami.

Poza obowiązkami i odpowiedzialnością, podjęcie roli rodzica niesie ze sobą też wiele pozytywnych doznań. Poza czysto biologicznym faktem przedłużenia własnego rodu, ojcostwo dostarcza też korzyści emocjonalnych i społecznych. Radość z kontaktów z własnym dzieckiem, możliwość obserwowania jego rozwoju, możliwość dawania i otrzymywania miłości i akceptacji, poczucie bycia kimś ważnym i potrzebnym – to wartości, których nie można niczym zastąpić.

Dla mężczyzny zwykle najtrudniejszym okresem są pierwsze miesiące życia dziecka. Emocje związane z porodem opadają, kobieta w naturalny sposób koncentruje całą uwagę na niemowlęciu, a mężczyzna może w tej sytuacji czuć się odsunięty i niepotrzebny. Kobiety często same ograniczają udział partnera w opiece nad dzieckiem, uznając, że są lepiej przygotowane do tych obowiązków, potem jednak mają żal do ojca swego dziecka, że nie poświęca on synowi czy córce należytej uwagi. Rozumienie potrzeb dziecka, odczytywanie komunikatów – to umiejętności, których młodzi rodzice uczą się w kontakcie ze swoim dzieckiem. Dla mężczyzny zwykle łatwiejsze są relacje z dzieckiem nieco starszym, gdy możliwy jest kontakt werbalny. Większość młodych ojców chętnie spędza czas ze swoimi dziećmi, jeśli tylko nie towarzyszy im obawa o brak kompetencji w tym zakresie. Mądra matka chętnie przyjmie pomoc w opiece nad dzieckiem ze strony partnera, nawet jeśli jest przekonana, że ona sama wykonałaby te czynności szybciej i dokładniej. Im starsze dziecko, tym więcej okazji ma ojciec do atrakcyjnego spędzania z nim czasu. Umiejętność wejścia w świat dziecka, słuchania go, wspólnej zabawy może być dla niektórych mężczyzn trudna. Im częściej jednak ojciec ma okazję przebywać z dzieckiem, tym wzajemne relacje stają się przyjemniejsze dla obu stron. Motywacja do budowania tej relacji może być wspierana przez matkę, nie tylko przez stwarzanie okazji do kontaktów ojca z dzieckiem, ale i przez odpowiednie komunikaty. Pozytywny komunikat (np.: *Kubuś tak bardzo lubi chodzić z tobą na plac zabaw*) odniesie lepszy skutek niż żądania (np.: *Zająłbyś się wreszcie własnym dzieckiem*), czy komunikaty negatywne.

Kontakt z ojcem jest dla dziecka innym doświadczeniem niż kontakt z matką. O ile matki są nastawione przede wszystkim na opiekę i ochronę dziecka, ojciec ma szansę być tą osobą, która pozwoli dziecku sprawdzać swoje możliwości i nabywać nowe kompetencje. Ojcowie częściej zachęcają dzieci do podejmowania nowych wyzwań, sprawdzania się, uczenia nowych rzeczy, stawiają wymagania. Oczywiście jest to korzystne dla rozwoju

dziecka tylko wtedy gdy wymagania te są adekwatne do poziomu rozwoju dziecka. Także język jakim posługują się w kontaktach z dzieckiem kobieta i mężczyzna jest nieco inny. Kobieta zazwyczaj umożliwia dziecku rozwój nabytych umiejętności językowych, a komunikaty częściej zawierają komponenty emocjonalne. Mężczyzna w kontakcie z dzieckiem częściej używa języka dorosłych przez co dziecko ma szansę poszerzać zasób pojęć którymi dysponuje.

Dla wielu ojców kontakty z synem mogą wydawać się łatwiejsze niż kontakty z córką. Mężczyźni łatwiej jest wejść w świat zainteresowań chłopca, ponieważ może odwołać się do własnych doświadczeń z przeszłości, jednak wielu ojców doskonale odnajduje się w roli towarzysza zabawy swojej małej córki.

Chłopiec ma szansę nauczyć się od ojca na czym polega rola mężczyzny, dziewczynka - w jaki sposób powinny wyglądać jej relacje z mężczyzną. Wpływ na ten proces mają nie tylko relacje ojca z córką czy synem, ale także wzajemne relacje rodziców. Obserwując rodziców dziecko uczy się roli kobiety i mężczyzny, a także tego jakie oczekiwania może mieć wobec partnera czy partnerki w swoim własnym związku, wszystko to w dużym stopniu będzie miało wpływ na ich własne postawy w przyszłości. Chłopiec wychowywany w domu, gdzie ojciec nie interesuje się rodziną, jest nieodpowiedzialny lub stosuje przemoc może nauczyć się sam takich zachowań. Dziewczynka w takiej rodzinie może mieć nieadekwatnie niskie poczucie wartości, może nabrać przekonania, że brak szacunku ze strony partnera jest czymś naturalnym. Wszystko to może mieć znaczący wpływ na to, w jaki sposób dorosłe już dzieci będą funkcjonowały we własnych rodzinach. Właśnie dlatego kobiety wychowywane w domach, gdzie ojciec stosował przemoc często wybierają partnerów z takimi skłonnościami.

Wychowanie dziecka jest niełatwym wyzwaniem – i mimo bogatej wiedzy psychologicznej i pedagogicznej nie sposób podać jeden niezawodny przepis na postępowanie z dzieckiem. Podłożem konfliktu ojciec-dziecko jest najczęściej rozbieżność między oczekiwaniami rodzica, w tym wypadku ojca, a zachowaniami czy możliwościami dziecka. Skala tego konfliktu w dużej mierze zależy od rodzaju więzi między ojcem a dzieckiem, kształtującej się od pierwszych lat życia dziecka. Dobry ojciec wie, jakie oczekiwania może mieć wobec dziecka, uwzględniając jego predyspozycje i możliwości. Krytycznym momentem może być dorastanie, gdy dziecko zaczyna odczuwać coraz większą potrzebę niezależności. Mądry ojciec wie, jaki zakres swobody jest korzystny i bezpieczny dla dziecka w określonym wieku. Źródłem problemów może być i nadmiar swobody, i nieadekwatne do potrzeb dziecka ograniczenie jej.

Innym problemem może być niezgodność opinii rodziców w kwestiach wychowawczych i wzajemne podważanie autorytetu. Rodzice mają prawo mieć odrębne zdanie na temat wychowania dziecka, jednak wszystkie te kwestie powinny być wyjaśniane między nimi. Wobec dziecka rodzice powinni zachowywać się konsekwentnie, wspierać się wzajemnie. W przeciwnym razie dziecko może nabrać przekonania, że zdanie tylko jednego rodzica ma znaczenie, lub też może nauczyć się manipulowania dorosłymi dla własnych korzyści.

Dobry ojciec jest dla dziecka osobą dającą poczucie bezpieczeństwa, osobą, która wprowadza w świat, wyposaża dziecko w kompetencje, aby radzić sobie w różnych sytuacjach.

Opracowała: mgr Katarzyna Migdał – psycholog, pedagog PPP-3